

ČÍSLO 7
ZIMA 2012

extra ligové noviny

LIGA LIDSKÝCH PRÁV

téma

síla českých příběhů ve štrasburku

Zuzana Durajová,
právníčka Ligy lidských práv a MDAC

dobrý příběh je silnější než tisíc právních argumentů

Rok 2012 se pro Ligu vedl ve znamení úspěšných zastupování strategických případů. Několikaletá práce stávajících i bývalých zaměstnanců konečně přinesla ovoce v podobě tří rozsudků Evropského soudu pro lidská práva. A ne ledajakých.

Česko bylo odsouzeno za ta nejzávažnější pochybení: za porušení práva na život (případ pana Pechy), práva nebýt podroben mučení a nelidskému a ponižujícímu zacházení nebo trestání (případ pana Bureše) a práva na osobní svobodu (případ pana Bureše a pana Sýkory). Převyprávěním tří lidských osudů Liga dokázala poukázat na díry v systému ochrany základních lidských práv.

Co je však důležitější, i díky neústupné strategické litigaci se konečně podařilo dosáhnout změny. Nový zákon o Generální inspekci bezpečnostních sborů by měl předejít tomu, aby podobné případy, jakým byl ten pana Pechy, zůstaly nevyřešené. Pracovní skupina ustavená na Ministerstvu spravedlnosti prosadila zavedení dodatečných právních záruk před svévolným zbavením osobní svobody, jak k tomu došlo u pánů Bureše a Sýkory. Navíc na sklonku roku 2012 Ministerstvo zdravotnictví představilo svůj záměr transformace psychiatrické péče v České republice.

Síla Ligy lidských práv spočívá právě v tom, že dokáže vyprávět příběhy. Příběhy oby-

čejných lidí, které společnost často dožene na okraj propasti. Mnozí za to zaplatí nejvyšší cenou – zdravím či životem. Tito „obyčejní“ hrdinové se však nevzdávají. Právě naopak, snaží se problémům aktivně čelit. Role Ligy je pak nejen v obraně jejich práv, ale i v tom, aby zajistila, že tyto příběhy nezůstanou zapomenuty, že se budou šířit mezi lidmi, a tím přispějí k pozitivní změně. Není proto náhoda, že právě v roce 2012 Liga odstartovala nový projekt s názvem Hrdinou může být každý, který shromažďuje 101 tváří a příběhů lidí odhodlaných bojovat za svá práva. Protože lidská práva nejsou jen záznamem v zákonech či mezinárodních úmluvách, jsou napsána v každodenních příbězích.

.....

Zuzana Candigliota,
právníčka Ligy lidských práv

česká republika se ze smrti na policejní stanici nepoučila

V únoru 2012 Liga lidských práv dosáhla prvního rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku, které Českou republiku odsoudilo za porušení práva na život. Stalo se tak v případě úmrtí mladého romského muže na policejní stanici v Brně, kde za nevyjasněných okolností vypadl z okna a na následky pádu zemřel.

Co se před deseti lety událo? Muže zadržela policie pro podezření z krádeže vloupáním a předvedla jej na policejní služebnu v Brně – Králově Poli. Nejprve strávil čtyři hodiny při výslechu, otiscích

prstů a sdělení obvinění. Poté požádal o využití toalety, přičemž ho dva policisté doprovodili na toaletu v přízemí. Policejní verze dalších událostí zní následovně: Při cestě zpět do druhého patra se subtilní mladík vytrhl policistovi, udeřil ho do ramene, prorazil hlavou sklo zavřeného okna do dvora, vyskočil a dopadl z osmimetrové výšky hlavou na beton. Na následky pádu druhý den v nemocnici zemřel.

Jakkoliv tento příběh zní na první pohled podivně, nelze vyloučit, že se tak skutečně stalo - například při pokusu o útěk, při kterém si obviněný neuvědomil výšku okna. Problém je však v tom, že podivně bylo i následné vyšetřování incidentu.

Trestné činy policie musí vyšetřovat nezávislý orgán

Stát podle štrasburského soudu pochybil dvěma způsoby. Jednak policisté nepřijali adekvátní preventivní opatření, aby k neštěstí nedošlo, především ale následně nezajistili takové vyšetřování incidentu, které by bylo účinné, nestranné, nezávislé, adekvátní, pečlivé a rychlé. Tyto charakteristiky musí vyšetřování naplnit v případech, kdy se osoba dostane do moci bezpečnostních složek v dobrém zdravotním stavu a při propuštění jsou u ní zjištěna zranění nebo je dokonce konstatována smrt.

Od doby úmrtí pana Pechy před deseti lety se formálně mnoho změnilo. Orgán, který má vyšetřovat podezření na trestnou činnost policistů, se proměnil z Inspekce Ministerstva vnitra na Inspekci policie a nakonec na rádobu nezávislou Generální inspekci bezpečnostních sborů. Jejich praktiky se ovšem nezměnily. I dnes se při podezření na špatné zacházení ze strany policie využívají postupy, které štrasburský soud ostře kritizoval.

Jak zamést podezření na policejní násilí pod koberec?

V první řadě je důležité správně obsadit pozici vyšetřovatele. Nesmí to být nikdo skutečně nezávislý na policii, naopak optimální je, aby věc dostali k šetření kolegové podezřelých policistů.

Od počátku je třeba pracovat jen s takovou vyšetřovací verzí, která co nejméně nasvědčuje pochybení policistů, například s verzí sebevraždy bez zvažování dalších alternativ a jiných možných vysvětlení příčin úmrtí.

Policistům, ať už podezřelým, nebo svěd-

V první řadě je důležité správně obsadit pozici vyšetřovatele. Nesmí to být nikdo skutečně nezávislý na policii, naopak optimální je, aby věc dostali k šetření kolegové podezřelých policistů.

kům, je potřeba nechat dostatek času, aby si své výpovědi předem mohli připravit a mezi sebou doladit. Rozhodně nevyslychat ihned po incidentu! Pokud i přes značný časový prostor dojde k nesrovnalostem ve výpovědích policistů, je nejlepší to ignorovat.

Zásadní je také opomenout zajištění některých důkazů, jako jsou například rekonstrukce činu, znalecké posudky či zajištění a zkoumání oděvu oběti. Když už je potřeba po stížnostech poškozených a nátlaku státního zástupce nechat zpracovat znalecký posudek, je třeba zvolit znalce spřízněného s policií.

Poškozeným a pozůstalým lze znepříjemnit jejich snahu dohlížet nad vyšetřováním tím, že se jim bezdůvodně znemožní přístup do spisu, nejlépe opakovaně.

Vyšetřovatelé jsou ještě drzejší

S výše uvedenými tipy jak nevyšetřovat možnou trestnou činnost policistů má Liga lidských práv bohaté zkušenosti a právě za tyto praktiky odsoudil Evropský soud pro lidská práva Českou republiku v případě pana Pechy.

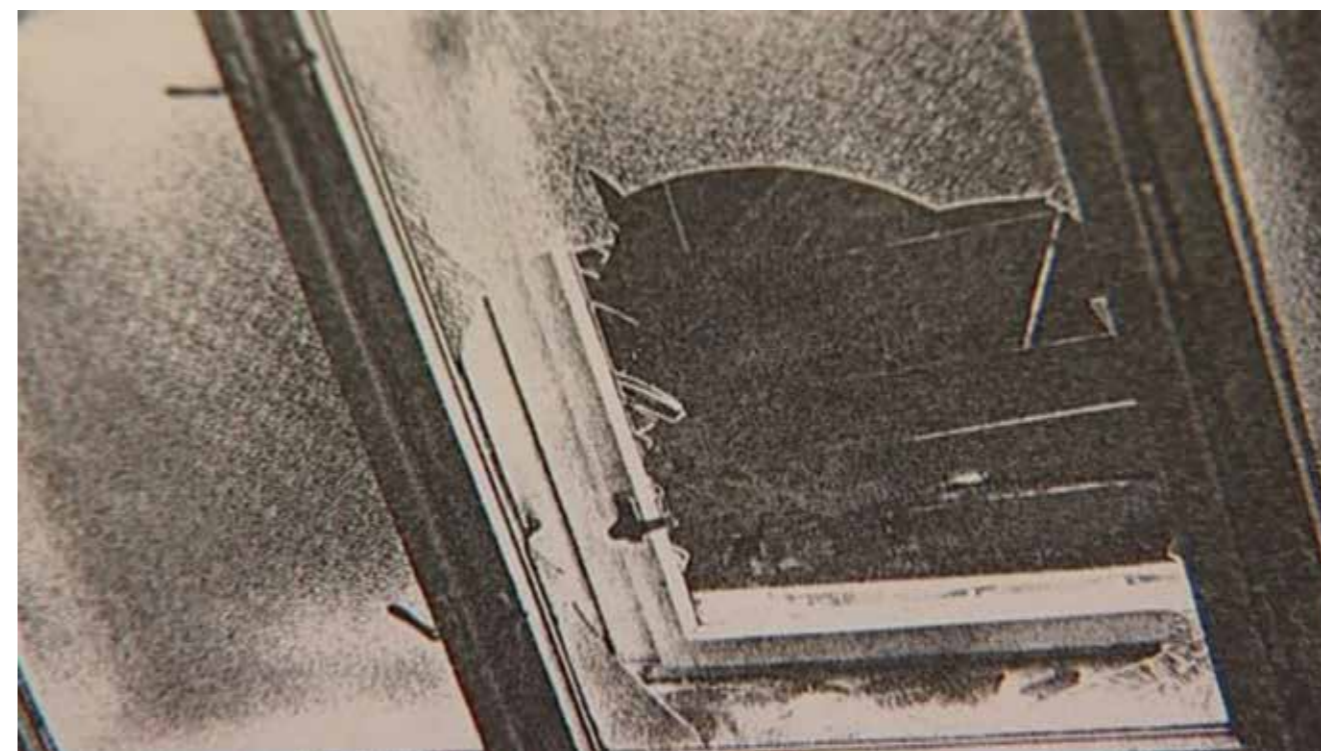
Kdo se však domníval, že se po nějaké době od zveřejnění rozsudku praxe změní, byl naivní. Přestože teď už je jasné, že zmíněné postupy jsou právně nepřijatelné, orgány vyšetřující podezření z nelidského či ponižujícího zacházení v nich stále pokračují. To nelze nazvat jinak než velkou drzostí.

Konkrétně je nutné zmínit staronovou Generální inspekci bezpečnostních sborů, jejíž příslušníci v létě 2012 „vyšetřovali“ podezření na brutální násilí policistů s ná-

sledky na zdraví lidí tak, že nejprve s výmluvou na technické problémy odmítli sepsat s oběťmi trestní oznámení, jen si vzali kontakt, ale následně je nekontaktovali. Když jim za pár měsíců oklikou skrze státní zastupitelství dorazilo písemné trestní oznámení, věc bez jakéhokoliv šetření předali k projednání policii s odůvodněním, že nejdříve sama policie musí vyšetřit, zda šlo o trestný čin. Takže jsme tam, kde jsme byli – kolegové vyšetřují kolegy.

Positivní a revoluční řešení

Aby zakončení nebylo přímo depresivní a čtenář neměl pocit, že jsme někde ještě více na Východě, zkusím nabídnout pozitivní řešení současného negativního stavu. Není třeba měnit zákony, je třeba vyměnit personální obsazení (především vedení) Generální inspekce bezpečnostních sborů. V čele by podobně jako v úřadu ombudsmána měla být důvěryhodná a kompetentní osobnost, která nemá vazby na policii, má zájem vyšetřovat závažnou trestnou činnost policistů a dokáže vytvořit schopný a profesionální tým inspektorů. Hlavně by to ale měla být osobnost, která má zájem respektovat judikaturu Evropského soudu pro lidská práva. ■

Fotografie z vyšetřovacího spisu.

Zuzana Durajová,
právníčka Ligy lidských práv a MDAC

štrasburk kritizuje zacházení s pacienty léčebny

Co se může stát, když si vyjdete v zimě do večerky bez kalhot? Pokud jste náhodou v Brně, hrozí vám, že skončíte na záchytce, s rukama, nohama a tělem přivázanými koženými pásy po několik hodin k posteli bez možnosti se napít, jít na záchod nebo zavolat svému blízkému. Budete zcela v milosti a nemilosti několika ošetřovatelů, kteří mají zrovna službu, bez možnosti si stěžovat. Alespoň takový závěr vychází z rozsudku, který vydal Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku v listopadu 2012. Soud zdůraznil, že to, co se stalo panu Burešovi v psychiatrické léčebně v Brně-Černovicích, nebylo jen momentální selhání personálu. Nedůstojné a nelidské zacházení zde bylo, alespoň v roce 2007, na denním pořádku.

Lukáš Bureš, tehdy dvaadvacetiletý budoucí student konzervatoře, se vracel z Itálie, kde byl na návštěvě za svou maminkou. V Itálii se léčil u psychiatra, ale usoudil, že český lékař mu bude lépe rozumět, a tudíž mu bude schopen poskytnout lepší péči. Netušil, že „péče“, se kterou se v Brně setká, negativně ovlivní jeho zdraví, mysl i kariéru po několik následujících let. Z Itálie cestoval autobusem, při nástupu si

bez rozmyslu uložil batoh do zavazadlového prostoru, bohužel společně s léky, které měl v průběhu cesty brát. Po příchodu domů začal pociťovat negativní účinky vynechání léků, třesavku a brnění v prstech. Okamžitě si vzal zapomenutou dávku, když ale nezabrala, dal si další a pak další.

Místo do nemocnice na záchytce

Sám si nevzpomíná, jak se ocitl u pokladny obchodu. Ví jen, že si chtěl koupit kofolu. Poté, co jej spatřila prodavačka, jak v únoru stojí u pokladny jen ve svetru, zavolala policii. Lukáš se policii nebál, celou dobu s ní naopak spolupracoval. Byl rád, že ho zabalili do deky, protože mu byla zima. Spoléhal se na to, že ho policisté předají do rukou lékaře, který mu pomůže. Namísto toho skončil na záchytce pro podezření z užití nelegálních drog. Na záchytce ho bez diskuse přikurtovali k posteli, jeho pokusy bránit se vyšetřovatelé vyhodnotili jako agresivní chování, které jen dále legitimizovalo požití omezujících prostředků. Vyčerpaný únavou a dehydratací padl Lukáš do mdlob a probudil se až za několik hodin. Byl sám, bolela ho spálená zápěstí a měl žízeň.

Nikdo mu však nepomohl. Když se po pár dnech dozvěděla Lukášova matka, že je syn v léčebně, okamžitě přijela do České republiky. Poté, co jí Lukáš, tou dobou pořád nedobrovolně hospitalizovaný, vysvětlil, jak se do léčebny dostal, podala matka trestní oznámení. Policie i přes zjevné neshody ve zdravotnické dokumentaci případ odložila. Lukáš s maminkou se proto obrátili na Ligu, která jejich jménem zaslala stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva.

Soud: Kurtování jako trest nebylo přiměřené

Po téměř pěti letech vydal štrasburský soud rozsudek, který se navždy zapsal do historie lidských práv v České republice. Vůbec poprvé byla Česká republika odsouzena za porušení práva nebýt podroben mučení, nelidskému a nedůstojnému zacházení nebo trestání. Soud uznal, že pobyt na záchytce a kurtování Lukášovi způsobilo značný stres a fyzické utrpení. To bylo ještě umocněno tím, že byl ve zvláště zranitelné pozici, jelikož šlo o člověka s duševním postižením, který byl pod silnou dávkou psychiatrických léků a v detenci. Léčebna se v daném případě nepokoušela použít žádná jiná, méně omezující opatření k jeho uklidnění, ale automaticky

přešla ke kurtům, které naopak představují nejsilnější prostředek omezení volného pohybu. Několikahodinové připoutání k posteli nemohlo být podle soudu vzhledem k dané situaci v žádném případě přiměřené. Kromě toho, že stát dopustil, že se něco takového událo, štrasburský soud odsoudil Českou republiku také za to, že orgány činné v trestním řízení nebyly schopné situaci efektivně vyšetřit, potrestat pachatele či napravit vzniklou újmu.

Je nutné změnit systém psychiatrie

Po letech se Lukášovy rány na zápěstí již zahojily. Na konzervatoř se tehdy neměl šanci přihlásit, ale dnes se opět snaží oprávnit své violoncello a začít hrát. Žije většinou sám, občas s maminkou, rád cestuje a čte mnoho knih. Psychiatrická léčebna v Brně-Černovicích dodnes nepřiznala odpovědnost za to, co se mu stalo. Jestli změnila svůj přístup vůči nově přichozím pacientům, nevíme. Nejdůležitějším poselstvím štrasburského soudu však je, že v případě Lukáše Bureše nešlo o pochybení jednotlivců, ale systému.

Systému české psychiatrie, který je vystaven na represii a masivní institucionalizaci lidí s duševním postižením. Systému, který zasahuje do základních práv pacienta a poskytuje široký prostor ke zneužití. Jediným způsobem, jak lze předejít podobným selháním, je tak transformace tohoto archaického systému na systém prevence, individuální péče a zejména lidské důstojnosti.

Lukáš Bureš

Maroš Matiaško,
právník Ligy lidských práv a MDAC

i člověk zbavený způsobilosti má právo odmítnout hospitalizaci

V České republice stále přetrvává velmi paternalistický přístup k lidem se zdravotním postižením, který se naplno odráží v řízení o způsobilosti k právním úkonům. Toto řízení lze podle současné právní úpravy vést v podstatě bez toho, aby se o tom člověk dozvěděl, a dokonce právní úprava počítá i s možností nedoručit konečné rozhodnutí. Centrum advokacie duševně postižených (MDAC) a Liga lidských práv dlouhodobě kritizují tuto až bizarní právní úpravu, která v duchu pomyslné „ochrany“ zdravotního stavu zbavuje základních práv a svobod velmi zranitelnou skupinu lidí a znemožňuje jim samostatný přístup ke spravedlnosti. Navíc podle stávající české legislativy dává za člověka zbaveného způsobilosti k právním úkonům souhlas s jeho hospitalizací a případnou léčbou opatrovník. Suma sumárum, naše právní úprava může velmi jednoduše vytvářet situace, které se nám budou jevit jako zápletky ze sci-fi filmu od Ridleyho Scotta. A přesně to se stalo panu Sýkorovi z Brna, jehož případ se dostal až na stůl Evropského soudu pro lidská práva.

V roce 2000 byl pan Sýkora zbaven způsobilosti k právním úkonům na základě návrhu Města Brna, které se stalo rovněž jeho opatrovníkem. Řízení o způsobilosti

k právním úkonům probíhalo bez jeho přítomnosti, Městský soud v Brně ho nepředvolal na jednání a ani mu nedoručil samotný rozsudek o zbavení způsobilosti k právním úkonům. Zástupcem v řízení byla ustanovena úřednice daného soudu, která se řízení neúčastnila a jeho práva nehájila. Pan Sýkora se o tom, že je zbaven způsobilosti, dozvěděl náhodou až o rok později a okamžitě podal sám odvolání ke Krajskému soudu v Brně. Tento soud mu vyhověl, rozsudek zrušil a celý případ vrátil Městskému soudu.

Příběh se opakuje

Z nepochopitelných důvodů se celá situace před Městským soudem v Brně zopakovala. Soud pana Sýkoru opět nepředvolal na jednání, znovu rozhodl o zbavení způsobilosti a ani tentokrát mu nedoručil rozsudek. Evropský soud pro lidská práva se proto postavil proti paternalistickému přístupu a zdůraznil právo člověka s duševním postižením účastnit se řízení o způsobilosti k právním úkonům. Vytkl i to, že soud se měl osobně seznámit s panem Sýkorou a měl mu doručit rozhodnutí. Brněnský soud tak porušil Evropskou úmluvu a právo na soukromý život pana Sýkory.

Že byl podruhé zbaven způsobilosti k právním úkonům, se pan Sýkora dozvěděl v listopadu 2005, kdy byl proti své vůli umístěn na uzavřené oddělení černovické psychiatrické léčebny. Došlo totiž k situaci, kdy jeho opatrovník, kterého nikdy neviděl, udělil souhlas s jeho hospitalizací. Pan Sýkora byl tak považován za dobrovolného pacienta, přestože s hospitalizací zásadně nesouhlasil a nedostalo se mu žádné ochrany ze strany státních orgánů.

Ilustrační fotografie

Pro umístění člověka do léčebny stačí podpis opatrovníka

Tento postup měl zákonnou oporu, protože za osoby zbavené způsobilosti k právním úkonům dával souhlas s hospitalizací a léčbou jejich opatrovník. Existovala proto zákonná fikce, že pokud byl dán souhlas opatrovníka, hospitalizace byla dobrovolná a nejednalo se o zásah do osobní svobody. Pan Sýkora tak musel strpět několikaměsíční hospitalizaci na psychiatrii, a to pouze proto, že jeho opatrovník podepsal předepsaný formulář. Toto zkritizoval Evropský soud pro lidská práva, který uvedl, že i v případě pana Sýkory došlo ke zbavení osobní svobody. Souhlas opatrovníka nemůže podle soudu automaticky nahrazovat souhlas člověka pod opatrovnictvím.

Tento příběh má ale šťastný konec. Panu Sýkorovi se v osobním životě daří. Co se týče právní úpravy, některé nedostatky odstraní nový občanský zákoník, podle kterého už nebude možné někoho zbavit způsobilosti k právním úkonům, a pokud bude soud rozhodovat o omezení, bude se soudce muset osobně seznámit s člověkem, o kterém rozhoduje. Zároveň díky iniciativě Ministerstva spravedlnosti, které si uvědomilo rozpor české právní úpravy s mezinárodními standardy ochrany lidských práv, byl novelizován občanský soudní řád. Novela má kromě jiného zajistit, aby lidé pod opatrovnictvím nebyli umisťováni do léčeben na základě souhlasu opatrovníka. Liga s ministerstvem na novele spolupracovala a kolegové vyslechli a přijali řadu našich připomínek. Věříme, že i díky této práci bude naše společnost opět o něco spravedlivější vůči lidem se zdravotním postižením.

otázky pro...

...Elišku Wagnerovou, senátorku a emeritní místopředsedkyni Ústavního soudu

Liga lidských práv letos dosáhla tří významných rozsudků u Evropského soudu pro lidská práva. V čem podle Vás vynikají?

Zaplať pámbůh za ně. Já je velmi vítám, protože těchto meritorních věcí je zatím dost málo. Většina případů, které Česká republika ve Štrasburku prohrávala, byla procesního charakteru a hodně se to motalo kolem konkurence dovolání, ústavní stížnosti, lhůt a podobně. To jsou technická. Samozřejmě i v tom by se měl stát nad sebou zamyslet a upravovat věci tak, aby k tomu nedocházelo. Ale tady jde o hmotná základní práva. Vezměme je popořadě.

Na případu pana Pechy je zajímavé to, že žalobu podávali pozůstalí, a přesto soud dospěl k porušení práva na život u oběti. Ale co víc, právo na život neinterpretovat jako negativní právo, že tedy stát musí mít respekt k tomuto právu, ale interpretovat jej v pozitivním slova smyslu. To znamená, že stát má z práva na život každého jednotlivce také povinnosti - činit adekvátní opatření k tomu, aby toto právo zůstalo zachováno.

Někteří lidé, například lidé kolem pana Jocha (bývalý poradce premiéra Nečase, pozn. red.), interpretují základní práva jen jako negativní práva. Nedomnívají se, že z toho lze dovodit i určité povinnosti pro stát. Štrasburský soud ale v tomto případě jednoznačně tyto povinnosti dovozuje a to je veliký přínos tohoto rozsudku. Myslím si, že by to mělo vést k velkému zamyšlení a konkrétním dopadům. Víte, ne všechno se vyřeší legislativně. Tento kon-

krétní případ ukazuje, že to není jen věc legislativy, ale že je to věc chování všech zúčastněných na případu - tedy policistů a vyšetřovatelů. Že všichni musí postupovat tak, aby ochránili základní práva člověka, včetně práva na život.

Pomůže tomuto nově vzniklé Generální inspekce bezpečnostních sborů, která by měla podobné případy vyšetřovat namísto policejní inspekce?

Ano, je to určitě posun, že se zvýší kontrola. Ale především si myslím, že by policisté měli být proškolení, aby si více uvědomovali, co je jejich povinnost a jakým směrem mají myslet. Jsem přesvědčená, že ti policisté vůbec netušili, že by měli jít až tak daleko, aby zvažovali také možnost, že by ten mladík mohl případně uvažovat i o sebevraždě, a že ho tedy musí ochránit před pádem z okna.

Další dva případy se týkají práv lidí s postižením. V prvním soud řešil zacházení s pacientem při nedobrovolné hospitalizaci a ve druhém praxi při zbavování způsobilosti k právním úkonům.

I tato rozhodnutí velmi vítám a jsou pro mě povzbuzující. Musím říct, že své působení u Ústavního soudu jsem nesla přesně tímto směrem. Případ pana Bureše, který Evropský soud posoudil jako nelidské a ponižující zacházení, jsem interpretovala jako útok na lidskou důstojnost. Myslím si, že lidská důstojnost je hodnota, ze které musí vycházet celá stavba právního státu.

To se pak nejlépe dokladuje právě na lidech, kteří jsou ti nejslabší. Tedy lidé, kteří jsou umisťováni do psychiatrických léčeben nebo omezení či dokonce zbavování způsobilosti k právním úkonům. Což je vlastně relikt a je vůbec otázka, zda je to institut, který je ústavně arobovatelný. Sama jsem se o tom v jednom ze svých nálezu zamýšlela a kritizovala jsem, že u nás je příliš mnoho lidí zbavováno způsobilosti a relativně mnohem méně lidí je omezo- váno ve způsobilosti. I to omezení se navíc činí velmi problematickým a zjednodušujícím způsobem.

Pokud jde o poslední případ, řekla bych, že tam rozhodnutí ukazuje na děravost a naprosto nevhodnou procesní úpravu zacházení s lidmi, kteří jsou vystaveni řízení o omezení či zbavení způsobilosti. Kritika štrasburského soudu je podle mě mířena velmi správným směrem. V tomto by měla Česká republika opravdu velmi rychle upravit své procesní předpisy.

Jaká je šance, že tyto rozsudky přinesou opravdu efektivní změnu a ne jen opakované výdaje státu na pokutách? Letos si například připomínáme pětileté výročí rozsudku Evropského soudu v případě D. H., podle kterého v Česku dochází k nepřímé diskriminaci romských dětí při jejich zařazování do zvláštních škol, a doposud se nic zásadního nezměnilo.

Letošní rozsudky, včetně toho o začleňování romských dětí, jsou rozsudky, s nimiž nerezonuje většinové mínění veřejnosti. To si přiznejme. Většinovou veřejnost opravdu nezajímá osud romských dětí ani lidé, kteří jsou omezováni nebo dokonce zbavováni způsobilosti. Česká většinová společnost je bohužel taková. Liga lidských práv je jedna z mála organizací, která tlak na politiky v tomto smyslu vyvíjí. A v minulosti se nechal slyšet jeden velmi oblíbený ministr spravedlnosti, že než aby změnil určité zákony této země, raději bude platit občas nějakou tu pokutu u štrasburského soudu. Bohužel tak to je.

Nicméně domnívám se, že pokud by se podařilo u Evropského soudu napadat podobné rozsudky ve větší míře a pokud by Česká republika byla penalizována a penalizována, pak by ten tlak nastal. Protože by nás to stálo peníze. V okamžiku, kdy jde o peníze, tomu každý rozumí. Bohužel tak myslí čeští novináři.

Na podporu veřejnosti, aby se to posunulo rychleji, tedy nelze příliš spoléhat. Jsou to jednoduše otázky, které představují velmi slabé zájmy, za kterými nestojí majoritní společnost - ekonomika se nehroučí, život jde dál. Samy o sobě se tedy tyto zájmy neochrání a znovu opakuju, že je tu nezbytná práce lidskoprávních organizací, která by měla burcovat i veřejnost.

Proč mají jednotlivé soudy tak odlišný názor na lidská práva?

Jednak pořád ještě přetrvává to, co tady bylo zakořeněno. Soudy se totiž domnívají, že musí aplikovat a vykládat jen zákon, který se na danou věc vztahuje a má být tedy aplikován bez ohledu na to, že za případem na stranách účastníků stojí jejich lidská práva. Oni je prostě nedohledávají. Ústavní soud to řekl mnohokrát a já sama jsem zdůrazňovala, že v případech, které před ně přijdou, si soudy musí nejprve položit otázku: „Jaké základní právo je případně na straně toho kterého účastníka?“ To je nutné mít na paměti a interpretovat zákon s ohledem na ta základní práva, která mohou být ve hře a která mohou být určitým typem rozhodnutí dotčena.

Pokud si toto soudy nejasní, je zaděláno na problém. Ale ani to nestačí. Soudy musí ještě zvažovat, v případě že shledají konkurenci základních práv na obou stranách civilního sporu, jak to interpretovat. Tam Ústavní soud přebral formulaci původem z Německa, že se musí maximalizovat obě tato práva, a pokud to není možné, musí zdůvodnit, proč dává přednost jednomu z nich.

Pokud jde o trestní řízení, tam je to jednodušší potud, že v jedné pozici nestojí základní práva, ale stát. Tam ale zase může hrát roli nějaký veřejný zájem. Podle mého názoru nemá způsobilost omezit základní právo každý veřejný zájem, ale jen ten, který je chráněn ústavním pořádkem. Proč? Protože kdybychom připustili jakýkoliv veřejný zájem, na který ústavní pořádek nepamatuje, tak by základní práva byla způsobilá jakéhokoliv omezení a dá se říct, že až jejich popření.

Tento typ uvažování ale nemají soudy ještě zdaleka zažitý. Ti lepší soudci alespoň respektují judikaturu českého Ústavního soudu a v lepším případě i štrasburskou judikaturu.

Jako příklad bych uvedla ten, který mne velmi pobouřil. Je to rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci pana Smetany, tykadlového řidiče. Když rozhodovali o podjatosti soudkyně, která případ rozhodovala, absolutně nevzali v úvahu stabilní štrasburskou judikaturu, podle které nestačí jen vnímání soudce samotného o své podjatosti či nepodjatosti, ale musí být zkoumáno i to, jak se soudce jeví z pohledu vnějšího pozorovatele. Zda jsou tam nějaké věci, které

by mohly pro veřejného pozorovatele zdát se jako důvod k obavám. A tady pardon, ale je-li někdo manželkou poškozeného, to je prostě důvod, pro který soudkyně, aniž by se ptala obviněného, měla sama odstoupit a říci, že se nemůže jevit jako nepodjatá, byť se tak sama třeba cítí a dělá to v zájmu zachování dobrého jména justice.

Jaká je situace ohledně domáhání se lidských práv u soudů v České republice v porovnání s okolními zeměmi? Lepší se to u nás rychleji, nebo pomaleji?

To je hodnocení, ke kterému si netroufnu přistoupit, protože situaci jinde až tak dobře neznám. Řekla bych ovšem, že Česká republika na tom až tak špatně nebude, pohlédnu-li například na Rusko a další postsovětské republiky nebo třeba i na Maďarsko. Ale víte, na můj vkus to jde pomalu.

Jaká oblast lidských práv by si podle Vás zaslouhovala více pozornosti veřejnosti i odborníků?

Hodně se teď například diskutuje o svobodě projevu v souvislosti s internetem a sociálními sítěmi. To samozřejmě není ustáleno ani jinde ve světě. Čemu by ale měla být věnována opravdu větší pozornost a k čemu také chybí politická vůle, je otázka ochrany soukromí. Česká politika dává větší akcent na pořádek a bezpečnost než na respekt k soukromí. To se může krutě vymstít, vzhledem k tomu, že technologie jdou mílovými kroky dopředu. A je tady celá řada věcí, kde jsme

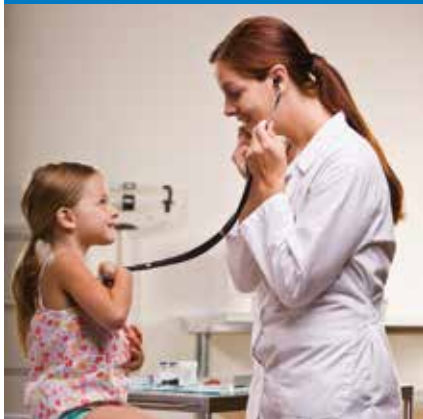
ohrožováni už dnes a měli bychom se proti tomu aktivně postavit. Pro většinu lidí je ale zajištění bezpečnosti mnohem důležitější než ochrana soukromí a probudí se, až bude možná pozdě nebo až ten vlak bude natolik rozjetý, že zastavovat jej či zpomalovat nebo vracet zpět bude stát mnohem víc úsilí a námahy.

Soukromí je latentně opravdu velké téma. Nedávno jsem například četla, že se na evropské úrovni připravuje jakási směrnice, podle které má být od roku 2015 do každého auta namontováno zařízení, jakýsi mobilní telefon, který se spustí jen v případě nehody a bude hlásit sám, co a kde se stalo. To znamená, že tam budou „našprajchovány“ další údaje, jak to mobilní telefony umí. A to je velmi, velmi zneužitelné.

Nebo další příklad - nedávno jsem dostala dopis, který se týkal záznamových zařízení na placení mýtného na dálnicích. Autor v něm doslova píše, že z toho, co je zaznamenáváno, je výtěžitelných spousta poznatků a že by se mělo uvažovat o tom, jak je využívat. U toho jsem opravdu skoro omdlela. Mýtné brány měly podle mě jediný účel a teď najednou by se měla paleta těchto účelů naprosto nepředvídatelně rozšiřovat na všechno možné. Všechny ty centrální registry znamenají ohromné nebezpečí pro zneužití. Koneckonců se o to trošku otřel i Ústavní soud ve svém posledním nálezu o veřejné službě, kde upozornil na to, že centrální registry nejsou úplně v pořádku. Útok na soukromí teď prožíváme určitě nejmasivněji v dějinách civilizace vůbec.

Díky vám můžeme...

...zodpovídat dotazy pacientů

...začleňovat všechny děti do běžných škol

...zastupovat klienty u soudů

...pomáhat v zaměstnávání lidem s postižením

Prosím, podpořte naši práci pravidelným či jednorázovým darem na www.lidiligy.cz

o nás

Liga lidských práv

Jsme nezisková organizace, která již deset let hájí práva a svobody občanů České republiky. Pomáháme lidem, aby znali svá práva a aktivně je prosazovali. Dlouhodobě usilujeme o systémové změny pro zlepšení kvality života. Naší vizí je svobodná, spravedlivá a angažovaná společnost pro všechny.

poděkování

*Petr Jeřábek,
ředitel fundraisingu*

Milí přátelé Ligy, rád bych vám všem poděkoval za vaši pomoc a podporu naší práce v roce 2012. Již deset let bojujeme za lepší podmínky pro život v České republice, pomáháme slabším, poukazujeme na problémy a vytváříme systémová řešení pro zlepšení kvality života nás všech. Díky vám má náš hlas sílu.

Děkujeme.

Tiráž

EXTRA Ligové noviny
Číslo 7, vyšlo v prosinci 2012

Vydává:

Liga lidských práv, Burešova 6, 602 00,
Brno, IČ: 26600315
Evidence MK ČR E 19103

Kontakt:

Liga lidských práv,
Burešova 6, 602 00, Brno,
tel.: +420 545 210 446,
fax: +420 545 240 012,
e-mail: brno@llp.cz,
www.llp.cz

Editoři:

Dan Petrucha, Lucie Hušková

Grafika a sazba:

Nikola Spratek Poláčková,
www.nikolapolackova.com

Autor kresby na titulní straně:

Aleš Čuma

**EXTRA Ligové noviny finančně podporuje
Open Society Foundations.**

Ligu lidských práv podpořili:

